

Remissyttrande SOU 2024:23

Yttrande över SOU 2024:23 En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas]

s.remissvar@regeringskansliet.se

s.hc.delning@regeringskansliet.se.

Diarienummer S2024/00726

Yttrande över SOU 2024:23 En trygg uppväxt utan nikotin, alkohol och lustgas

Emab tackar för möjligheten att lämna synpunkter på SOU 2024:23.

Emab kommer att huvudsakligen fokusera på utredningens förslag som påverkar handeln och handelns hantering av nikotininnehållande produkter, då övriga förslag inte är av relevans för Emab och våra medlemmar.

Emabs synpunkter på SOU 2024:23

Givet förslagen som de nu ligger kommer följdverkningarna bli betydande för handeln, i betydelsen både att försäljning förväntas påverkas som att delar av produktkategorierna ogrundat kan uppfattas som mer hälsopåverkande än vad som tidigare legat till grund för lagstiftningen på tobaksområdet.

Det finns förslag i utredningen rörande hantering av nikotininnehållande produkter avsedda för försäljning som Emab finner motiverade och som kan bidra till att förhindra illegal och konkurrensämmande verksamhet.

Andra förslag kommer påverka handeln på ett oproportionerligt negativt sätt, därtill bygger de på ett antagande om att handeln inte efterlever gällande lagstiftning som utredaren inte tillfredsställande kan motivera.

- Livsmedelsverket har i föreskrift LIVSFS 2024:2 om regelverk för snustillverkning innehåller ingenting om nikotinhalten påverkan på produkternas laglighet, till skillnad från andra ämnen som har angivna gränsvärden.

Tobakslagen har ändrats år 1993, 2005, 2018 och senast 2022 utan att nikotinets hälsopåverkan på brukaren av orala tobaksprodukter bedömts så bekymmersam att det motiverade detaljreglering av snusets nikotininnehåll. Vad Emab erfar har ingen ny forskning eller kunskap framkommit sedan dess som stödjer utredarens ståndpunkt.

Det är Emabs uppfattning att en detaljreglering av nikotinstyrka i en diversifierad och heterogen produktkategori – vilken konsumeras av över en miljon svenska män och kvinnor – inte är tillräckligt motiverad i SOU 2024:23.

Den nikotinnivå som utredaren föreslår förefaller godtycklig och utgår från svagt vetenskapligt underlag när det kommer till faktisk hälsopåverkan på brukaren. Att utredningen inte föreslår tak på nikotinet i cigaretter eller nikotinläkemedel gör förslagets ensidighet ännu mer tveksam.

Syftet med lagstiftning för att skydda unga bör utgå från proportionerliga restriktioner för hantering i handeln. Att fokusera på att produktkategorin i sig ska begränsas får för myndiga brukare och återförsäljare omotiverat stora konsekvenser, varför förslag om restriktioner av nikotinnehåll bör förkastas.

Om förslaget ändå ska övervägas ingå i en proposition bör utgångspunkten vara den självreglering som tillverkarna själva kommit fram till, i samverkan med SIS¹. Då kan en mer balanserad reglering etableras, utan att det får alltför omfattande konsekvenser för handeln.

- Förutsättningarna för brottsbeivrande myndigheter att förhindra illegal hantering av nikotin- och tobaksprodukter med avsikt att säljas utanför etablerade butiker och kanaler stärks av förslaget att all lagerhållning ska ske i anslutning till det etablerade försäljningsstället.

Med förslaget förenklas tillsyn och gråzoner i hanteringen av produktkategorierna elimineras. Illegal hantering försvåras med förslaget, vilket är välkommet då det måste antas att möjligheten för omyndig att få tag på produkter med åldersgräns underlättas av förekomsten av oseriösa aktörer inom och kring handeln.

- Att det ska vara förbjudet att förse omyndig med nikotinnehållande produkter kommer att försvåra ungas nikotindebut och förbättra möjligheten att en produktkategori avsedd enbart för vuxna konsumenter förblir så.
- Ett krav på ett minimum av antalet prillor i en förpackning är mindre motiverat om åldersgränsen upprätthålls av försäljningsstället.

Varför just 20 prillor skulle utgöra mest optimala gränsen för att uppnå målet för effektiv tobaksprevention klagas inte på ett övertygande sätt av utredningen, även om idén om att förpackningens storlek påverkar konsumentpris – och därmed möjligen attraktiviteten för omyndig med begränsad köpkraft – kan ha visst fog. Men utgångspunkten måste vara att tillåtna produktkategorier avsedda för vuxna inte ska vara tillgängliga för barn.

Handeln har ett betydande och välmotiverat ansvar att säkerställa åldersgränsen mot uppvisande av legitimation. Detta sedan länge lagstadgade krav är centralt för regelverket för försäljning av tobaks- och nikotinnehållande produkter. Att då, likt utredaren, utgå från att dagens regelverk bryts mot i sådan omfattande utsträckning att det kräver ytterligare regelverk förutsätter betydligt mer robust faktaunderlag och redovisning än vad som görs i SOU 2024:23.

En rad lagändringar har gradvist skärpt butikernas ansvar för hantering och försäljning av nikotinkategorierna de senaste åren. Handeln tar sitt ansvar, vilket gör utredarens utgångspunkt att det finns så påtagliga brister att innehållet i snus och nikotinpåsar måste regleras utifrån ett antagande att omyndiga har tillgång till dem alltför svepande i sitt antagande.

---

¹ [Standard - Nikotinnehållande, tobaksfria orala produkter – Säkerhets- och kvalitetsrelaterade krav SIS/TS 72:2024 - Svenska institutet för standarder, SIS](#)

Produkter med innehåll av nikotin har en åldersgräns av en anledning. Då är upprätthållandet av detta försäljningsregelverk det centrala området att utveckla, om utredaren finner tillräckliga skäl därtill. Om dessa regler bedöms i behov av ytterligare översyn – trots att sådan gjordes senast för ett fåtal år sedan – är det en sådan som ska göras. Produkternas vuxenkaraktär kan ändå bibehållas, då detta både förefaller uppskattas av en stor del av den vuxna befolkningen och produktkategorin utgör en betydande intäktskälla för handeln.

- Ökad enhetlighet och gemensamt kunskapsunderlag hos de kommunala tillsynsfunktionerna är ett välkommet förslag. För närvarande skiljer sig både tillsynsavgift, kategorikunskaper och tolkning av de faktiskt tillgängliga tillsynsverktygen kommunen disponerar skiljer sig i alltför hög utsträckning åt. Detta inverkar menligt på konkurrensen mellan butiker och kan störa relationen mellan butikerna och kommunens ämbetsmannautövning.

Det ligger i allas intresse att all tillsyn är rättssäker och enhetlig. Att kommunerna kontinuerlig utbildas i hur god och korrekt tillsyn inom lagens ramar får lov att utföras välkomnas av Emab.

Avslutande synpunkt

Produkter som innehåller nikotin är lagliga, men reglerade. Detta för att säkerställa att omyndiga inte får tillgång till dem. Detta ställer sig Emab bakom.

Detta sagt vill Emab påminna om att Sverige har bland världens lägsta andel rökare i befolkningen fast den genomsnittliga nikotinkonsumtionen är väl i linje med det europeiska genomsnittet (24 procent)². Svenska folket använder alternativa produkter, vilket kan ses som en delförklaring till de låga röktalet och den låga andelen tobaksrelaterade sjukdomar.

Enligt statistik från EU, publicerade år 2024, är cigaretterna fortsatt den vanligaste nikotinprodukten svenska brukare gör sin tobaksdebut med (60 procent). Givet att en stor andel av dagliga brukare av nikotin senare byter vana till snus eller nikotinpåsar talar för att även Sverige behöver måna om en tydlig differentiering mellan vilka produkter som riskerar påverka hälsan mest och de som relativt sett påverkar den mindre. Alternativ som är bättre för brukaren bör få fortsätta vara uppskattade om de ska utgöra incitament för förändrade konsumtionsvanor.

Att snus är bättre än cigaretter konstaterade regeringen senast den 6 september år 2023; *”För tobakssnus finns dock skäl att i stället sänka skatten. Skatten på tobakssnus är i dag klart lägre än skatten på cigaretter och röktaobak, eftersom cigaretter och röktaobak bedöms utgöra en större hälsofara. Denna skillnad bör återspeglas ytterligare och det finns därför skäl att sänka skatten på tobakssnus med cirka 20 procent”*³. Detta resonemang är svårförenligt med de slutsatser utredaren av SOU 2024:23 gör, där orala alternativ relativt sett de mer hälsovådliga produkterna föreslås bli mindre effektiva och därmed attraktiva för brukare.

---

²

[file:///C:/Users/heo/Downloads/Attitudes_Europeans_Tobacco_Related_Products_SP539_report_en%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/heo/Downloads/Attitudes_Europeans_Tobacco_Related_Products_SP539_report_en%20(1).pdf)

³ [Sänkt skatt på snus - Regeringen.se](https://www.regeringen.se/sv/2023/09/sankt-skatt-pa-snus)

Emab efterlyser en konsekvent nikotinpolitik och ökad förutsägbarhet för handeln. Emab ser inte behovet av att detaljreglera nikotininnehållet i en specifik produktkategori och vill påminna om att tillgången på mer hälsosamma substitut som efterfrågas av konsumenten är något som borde betraktas som nikotinpolitiskt eftersträvansvärt.

Om Emab och dess varumärken

Emab är organisationen för entreprenörer som driver fristående trafikbutiker.

Vår affärsidé är att Emabs butiker ska vara kundens lokala och personliga butik, både hemma och på väg, där det lokala och det centrala samspelar till kundens nytta.

Sedan oktober 2012 licensierar Emab, medlemsorganisation för fria handlare inom trafikbutiker, licensrätten för varumärket Gulf på bensinstationer i Sverige.

Emabs Frendobutiker har samlat allt som du kan förvänta dig av en modern servicestation i form av ett genomtänkt utbud av snabbmat, kaffe, biltillbehör, glass, godis och dryck. Utöver det erbjuder varje butik ett lokalt sortiment som varierar beroende på vilken Frendo du besöker.